

Περιεχόμενα

Πρόλογος των επιμελητριών στην ελληνική έκδοση	11
Η εκπαίδευση των κωφών και βαρήκοων παιδιών: ιστορική αναδρομή	15
Πρόλογος	43
Ευχαριστίες	46
1. Τα θεμελιώδη στοιχεία της μάθησης και της διδασκαλίας	47
Ανάπτυξη και μάθηση – φύση και ανατροφή	49
Η οικολογική φύση της μάθησης	52
Προέλευση της μάθησης	56
Τυπική μάθηση στα σχολεία	60
Ατομική, συνεργατική και συλλογική μάθηση	63
Μάθηση και διδασκαλία	66
Εκπαίδευση βασισμένη σε ερευνητικά δεδομένα	74
Ενσωματώνοντας έρευνα και πρακτική	80
2. Κωφοί μαθητές: εισαγωγή	81
Ομιλία, ήχος και ακοή	84
Απώλεια ακοής	89
Απώλεια ακοής έναντι κώφωσης	101
Τα κωφά παιδιά στο σχολείο	104
Κοιτώντας μπροστά καθώς ρίχνουμε μια ματιά στο παρελθόν	108
3. Η μάθηση ξεκινά στο σπίτι	110
Γλώσσα και επικοινωνία	113
Οι βάσεις της κοινωνικής αλληλεπίδρασης	117

Το παιχνίδι ως παράθυρο και ως δωμάτιο	124
Ένα κωφό παιδί στην οικογένεια	126
4. Γλωσσική ανάπτυξη	129
Γλώσσα	130
Νοηματική γλώσσα	134
Πολυτροπικότητα και συστήματα νοημάτων	136
Γλωσσική ανάπτυξη	143
Δίγλωσση γλωσσική κατάκτηση και εκμάθηση	
ξένης γλώσσας	148
Η κατάκτηση της ομιλούμενης γλώσσας από κωφά παιδιά	151
Η κατάκτηση της νοηματικής γλώσσας από τα κωφά παιδιά	159
Από τη γλώσσα στη μάθηση	166
5. Γλωσσική αξιολόγηση και διδασκαλία	168
Γλωσσική κατάκτηση στο σπίτι και γλωσσική μάθηση	
στο σχολείο	170
Αξιολόγηση της γλωσσικής επάρκειας	173
Αύξηση της προσβασιμότητας της γλώσσας	
στην εκπαίδευση	180
Προαγωγή της γλωσσικής ικανότητας	
μέσω δίγλωσσης εκπαίδευσης	192
Διευκόλυνση της γλωσσικής ανάπτυξης	
μέσω αλληλεπίδρασης στην τάξη	200
Άμεση διδασκαλία της γλώσσας	203
Γλωσσική αξιολόγηση και διδασκαλία: Πού βρισκόμαστε;	211
6. Γνωστικά προφίλ των κωφών μαθητών	212
Νοημοσύνη έναντι νόησης	214
Οπτική προσοχή και οπτική νόηση	220
Μνήμη και μάθηση	226
Εκτελεστική λειτουργία και μεταγνώση	230
Κοινωνική νόηση και θεωρία του νου	235
Τι σημαίνουν όλα αυτά;	248
7. Κοινωνική και συναισθηματική ανάπτυξη και μάθηση	250
Σχέσεις μεταξύ κοινωνικής, συναισθηματικής	
και ακαδημαϊκής μάθησης	252
Συναισθηματική ανάπτυξη	261
Κοινωνική ανάπτυξη	266
Ψυχική υγεία και ποιότητα ζωής	276

Ενεργοποίηση προστατευτικών παραγόντων:	
μαθητής, οικογένεια και σχολείο	284
Επομένως, τι μπορούμε να κάνουμε;	291
8. Σχολική επίδοση και διδασκαλία: γραμματισμός	292
Κατανόηση της επίδοσης των κωφών μαθητών	294
Ανάγνωση	299
Δίγλωσση εκπαίδευση για τους κωφούς μαθητές	314
Γραφή	316
9. Σχολική επίδοση και διδασκαλία:	
μαθηματικά και φυσικές επιστήμες	324
Μαθηματικά	325
Η επιστήμη της εκπαίδευσης στις φυσικές επιστήμες	336
10. Μάθηση με χρήση πολυμέσων, υποβοηθούμενη	
από υπολογιστή για κωφούς μαθητές	347
Η ψηφιακή επανάσταση	348
Μάθηση με πολυμέσα	352
Χαρακτηριστικά του μαθητή που επηρεάζουν τη μάθηση	
μέσω πολυμέσων	356
Αποτελεσματικός σχεδιασμός διδασκαλίας με πολυμέσα	357
Εκπαιδευτική υποστήριξη	365
Επιδράσεις της υποβοηθούμενης από υπολογιστή	
μάθησης με πολυμέσα για τους κωφούς μαθητές	367
Το μέλλον της διδασκαλίας με πολυμέσα	
για τους κωφούς μαθητές	376
11. Μάθηση και σχολικό πλαίσιο	379
Κατανόηση των σχολικών πλαισίων φοίτησης	380
Σχολική φοίτηση και ακαδημαϊκά αποτελέσματα	386
Διαχείριση τάξης	395
Επομένως, τι μπορούμε να κάνουμε;	403
12. Πού οδεύουμε;	407
Προσοχή στο κενό	411
Εφαρμογή διδασκαλίας βασισμένης σε δεδομένα	415
Βιβλιογραφία	421

Πρόλογος των επιμελητριών στην ελληνική έκδοση

Το βιβλίο των Marschack και Knoors, το οποίο κυκλοφόρησε πρόσφατα από τις εκδόσεις του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης με τίτλο *Teaching Deaf Learners*, όπως οι ίδιοι οι συγγραφείς τονίζουν στον πρόλογό τους, αποτελεί επικαιροποίηση των δύο προηγούμενων σπουδαίων βιβλίων του κλάδου της εκπαίδευσης κωφών και βαρήκων παιδιών, του *Educating the Deaf: Psychology, Principles, and Practices* του Moores (2001) και του *Educating Deaf Students: From Research to Practice* των Marschack, Lang και Albertini (2002). Το παρόν βιβλίο κρίθηκε αναγκαίο από τους συγγραφείς γιατί, όπως υποστηρίζουν, τα τελευταία χρόνια έχουν σημειωθεί σημαντικές αλλαγές τόσο στον ίδιο τον πληθυσμό των κωφών και βαρήκων παιδιών, ο οποίος παρουσιάζει μεγάλη ετερογένεια, όσο και στο πλαίσιο φοίτησής τους, που για την πλειονότητα των παιδιών αυτών είναι το γενικό σχολείο. Ακόμα, τα τελευταία χρόνια η γνώση για την ανάπτυξη των κωφών και βαρήκων παιδιών (που για συντομία στο βιβλίο αυτό αναφέρονται με τον γενικό όρο «κωφά» παιδιά) και για τον τρόπο που αυτά μαθαίνουν έχει εμπλουτιστεί με νέα ερευνητικά δεδομένα από τις επιστήμες της εκπαίδευσης, της ψυχολογίας, της γλωσσολογίας, των νευροεπιστημών, της τεχνολογίας κ.λπ.

Για παράδειγμα, η εμπειρική γνώση στον χώρο της εκπαίδευσης των κωφών μαθητών έχει αναδείξει το θέμα της μεγάλης ανομοιογένειας στον πληθυσμό αυτό με τις πολύ διαφορετικές καταβολές και μαθησιακά προφίλ, με διαφορετικές δυνατότητες και ευκαιρίες κατάκτησης της γλώσσας και προσέγγισης της γνώσης, με διαφορετική πρόσβαση στη χρήση ή μη της εξελιγμένης τεχνολογίας ενίσχυσης της ακοής, των ποικιλότροπων συστημάτων επικοινωνίας (νοηματική

γλώσσα, συστήματα νοημάτων και ομιλούμενης γλώσσας) και με τον μοναδικό τρόπο με τον οποίο έχουν μεγαλώσει και έχουν αντιμετωπιστεί ως άτομα με ακουστική απώλεια από το οικογενειακό και το εκπαιδευτικό περιβάλλον τους.

Οι συγγραφείς, πολύ γνωστοί παγκοσμίως για την ενασχόλησή τους με το αντικείμενο της εκπαίδευσης των κωφών, θέτουν ως επίκεντρο το κωφό παιδί που μαθαίνει και διαπραγματεύονται όλα τα θέματα γύρω από την ανάπτυξή του, τις δυνατότητές του, τις ανάγκες του και κυρίως την εκπαίδευσή του, με γνώμονα τα συμπεράσματα των ερευνών και της ερευνητικά τεκμηριωμένης πρακτικής. Είναι αλήθεια ότι η εκπαίδευση των κωφών χαρακτηριζόταν στο παρελθόν από θεωρητικές θέσεις με βάση τη φιλοσοφική, ανθρωπολογική, πολιτισμική και πολιτική σκοπιά και λιγότερο από συμπεράσματα ερευνών. Αυτή η δήλωση δεν αναιρεί σε καμία περίπτωση την πολύτιμη αξία, τις επιτεύξεις και την πλούσια εμπειρία και κληρονομιά της εκπαίδευσης των κωφών παιδιών ανά τους αιώνες. Αντίθετα, υπογραμμίζει την ανάγκη πλέον να αξιοποιήσουν οι εκπαιδευτικοί τα ερευνητικά συμπεράσματα προκειμένου να σχεδιάζουν παρεμβάσεις και εκπαιδευτικές επιλογές ατομικά για κάθε μαθητή με εργαλεία ορθολογικά και προκειμένου να τις επαληθεύουν μεθοδικά, ώστε να τον οδηγήσουν στην επίτευξη της μάθησης.

Στα δώδεκα κεφάλαια του βιβλίου περιλαμβάνονται όλα τα θέματα που αφορούν την εκπαίδευση των κωφών παιδιών και υπογραμμίζεται η σημασία της επικοινωνίας και της γλώσσας σε όλες τις πτυχές της ανάπτυξης και της μάθησης. Με βάση τα ερευνητικά δεδομένα, παρατίθενται σημαντικές προτάσεις για πρακτική εφαρμογή αναφορικά με τη διαχείριση του ετερογενούς πλέον πληθυσμού των κωφών μαθητών, τη διαχείριση της τάξης, τη σχέση εκπαιδευόμενου-εκπαιδευτή και τις μεθοδολογίες μάθησης μέσω της ψηφιακής εκπαίδευσης· αναφορικά με τις θεωρίες του γραμματισμού (ανάγνωση και γραφή) για τους κωφούς μαθητές, τα μαθηματικά και τις φυσικές επιστήμες, τη σχολική αξιολόγηση και επίδοση, καθώς και τη μάθηση στο σπίτι. Επίσης, ανάμεσα στα κύρια θέματα που αναλύονται είναι η θεωρία του νου και η συναισθηματική, κοινωνική και ψυχολογική ανάπτυξη των κωφών, η προσβασιμότητα της γλώσσας στην εκπαίδευση, η δίγλωσση γλωσσική κατάρκτηση και η εκμάθηση της ξένης

γλώσσας, η οποία δεν αποτελούσε στο παρελθόν επιλογή για κωφούς μαθητές.

Το βιβλίο αυτό επιλέχθηκε από τις επιμελήτριες για δύο λόγους: (α) Για να παραδοθεί στους φοιτητές, στους καθηγητές που εκπαιδεύουν εκπαιδευτικούς, στους εκπαιδευτικούς κωφών παιδιών και σε όλους τους ενδιαφερόμενους ένα εγχειρίδιο το οποίο περιλαμβάνει σύγχρονη επικαιροποιημένη γνώση για τα ζητήματα που διέπουν την εκπαίδευση και τη μάθηση του κωφού μαθητή. (β) Για να παρατεθούν επίσης ευρήματα από έρευνες και πρακτικές στην Ελλάδα και στην Κύπρο, ούτως ώστε να γίνουν γνωστά στο ευρύτερο κοινό και να δημιουργηθεί ένας πόλος ανάπτυξης από τους νέους επιστήμονες στον τόπο μας.

Η μετάφραση ενός επιστημονικού συγγράμματος είναι ένα πολύ δύσκολο έργο, που απαιτεί άρτια γνώση των δύο εμπλεκόμενων γλωσσών, της απόδοσης της επιστημονικής ορολογίας στη γλώσσα στόχο, αλλά και γενικές γνώσεις του επιστημονικού πεδίου τού προς μετάφραση γνωστικού αντικείμενου. Η κ. Χαρά Λυμπεροπούλου απέδειξε ότι διαθέτει όλα τα παραπάνω εφόδια, καθώς και υπομονή, συνεργατική διάθεση και υπευθυνότητα, διευκολύνοντας με τον τρόπο αυτό την εργασία μας στην επιμέλεια του βιβλίου αυτού. Για την άρτια εργασία της και την άψογη συνεργασία που είχαμε μαζί της, την ευχαριστούμε θερμά.

Η επιμέλεια αποσκοπούσε τόσο στη σωστή απόδοση στα ελληνικά της επιστημονικής αγγλικής ορολογίας, όσο και στη διευκόλυνση της ομαλής ανάγνωσης του κειμένου. Στις περιπτώσεις που η μετάφραση αδυνατούσε να αποδώσει ακριβώς τις νοηματικές αποχρώσεις της αγγλικής ορολογίας, παρατίθεται σε παρένθεση και η αγγλική διατύπωση. Ακόμα, προστέθηκε με την άδεια των συγγραφέων ένα ενημερωτικό κεφάλαιο για την ιστορία της εκπαίδευσης κωφών παιδιών στην Ελλάδα, την Κύπρο και διεθνώς, καθώς και κάποια στοιχεία από έρευνες που έχουν διεξαχθεί στην Ελλάδα και την Κύπρο, για την καλύτερη ενημέρωση των Ελλήνων αναγνωστών.

Για τη συμβολή του στην έκδοση αυτού του βιβλίου ευχαριστούμε επίσης θερμά τον συνάδελφο κ. Παύλο Χατζηγιαννάκογλου, μέλος ΕΙΔΙΠ του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, που προσέφερε πολύτιμα σχόλια και διορθώσεις στο Κεφάλαιο 10 όσον αφορά την ορολογία και άλλα ζητήματα της τεχνολογίας και της χρήσης πολυμέσων.

Ιδιαίτερα θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε την κ. Χρύσα Ξενάκη, την κ. Αγγελική Τσαμπάζη καθώς και την κ. Παναγούλα Κολλιοπούλου και μέσω αυτών όλους τους συντελεστές του εκδοτικού οίκου Πεδίο για την παραδειγματική επαγγελματική τους συνέπεια, την υπομονή, αλλά και την εγρήγορση που έδειξαν, προκειμένου να εκδοθεί το βιβλίο αυτό στον προγραμματισμένο χρόνο του.